

Arletta Bolesta (Kraków)

Posoborowe nauczanie Magisterium Kościoła dotyczące obowiązków i praw rodziców w zakresie nauczycielskiego zadania Kościoła

Wprowadzenie

W nowym *Kodeksie Prawa Kanonicznego* zostały wskazane rodzicielskie obowiązki i prawa w świetle nauczycielskiego zadania Kościoła. Naszym przedmiotem rozważań uczynimy poza kodeksowe nauczanie na ten temat.

Między zakończeniem Soboru Watykańskiego II a promulgacją *Kodeksu* Jana Pawła II minęło osiemnaście lat. Był to czas intensywnej pracy nad rewizją dotychczasowego prawa kanonicznego. Znalazło to swój wyraz w licznych kościelnych dokumentach, stanowiących doktrynalną podbudowę nowego *Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Po promulgacji tego Kodeksu nadszedł czas na ponowną refleksję. I powtórnie proces ten znalazł swoje odbicie w kościelnych dokumentach wydanych po 1983 roku. Często do ludzi nie znających prawa kanonicznego trzeba było dotrzeć w inny sposób. Wyjaśnia to uczynienie odniesień do homilii czy przemówień papieskich, tak z sprzed promulgacji nowego Kodeksu, jak i po niej.

Zasadniczym obowiązkiem i prawem rodziców jest wychowanie potomstwa. Przy tym warto zacytować słowa z homilii Jana Pawła II na temat wychowania. Papież w jednej z homilii powiedział: Jakaż to wielka rzecz: wychowywać człowieka! Ukazywać mu drogi, na których może on urzeczywistniać siebie w prawdzie i miłości – to znaczy: te drogi, jakie wskazał Chrystus¹. Wychowanie jawi się więc jako ważny obowiązek-prawo rodziców, niosący dużą dozę odpowiedzialności. Celem jego jest poznanie prawdy oraz życie według niej.

---

¹ Por. Jan Paweł II, *Istnieje głęboki związek pomiędzy wychowaniem i Ewangelią*. Homilia z Maracaibo 7 I 1985, „L'Osservatore Romano” 1985/1, s. 21.

Obowiązek i prawo rodziców do wychowania potomstwa

Przez chrzest święty człowiek zapoczątkowuje swój udział w potrójnej funkcji Chrystusa². Partycypacja w potrójnej misji Chrystusa staje się wspólnym aczkolwiek zróżnicowanym zadaniem dla całego Kościoła. Ma to miejsce w wyniku przyjętych sakramentów świętych szczególnie kapłaństwa i małżeństwa.

W świetle powyższych wskazań można zauważyć, że rodzice uczestniczą w potrójnym urzędzie Chrystusowym na mocy sakramentu chrztu świętego, a następnie to uczestnictwo ubogacają i specyfikują poprzez sakrament małżeństwa.

To, co wynika z tego uczestnictwa jest obowiązkiem a jednocześnie prawem. Dla małżonków-rodziców realizacja tego udziału oznacza o przyjęciu przez nich czynnej postawy w trakcie wypełniania swoich obowiązków-praw, tak wobec współmałżonka, jak i potomstwa. Wobec tego ostatniego ma to miejsce podczas wychowania.

Przedmiotem naszych rozważań są rodzicielskie obowiązki-prawa w świetle prorockiej funkcji Chrystusa, inaczej funkcji nauczycielskiej. Jak sama nazwa wskazuje, bycie Prorokiem czy Nauczycielem polega na przekazywaniu, wyjaśnianiu treści religijno-moralnych, aby na ich podstawie i zgodnie z nimi prowadzić życie chrześcijańskie³. Koresponduje to z treścią i celem wychowania religijno-moralnego.

Zanim rodzice zaczną realizować poszczególne obowiązki i prawa w trakcie wychowania, konieczna jest z ich strony otwartość na przyjęcie nowego życia. Istnieje związek pomiędzy prawem-obowiązkiem w postaci poczęcia-zrodzenia, a obowiązkiem-prawem w postaci wychowania. Rodzice bowiem, przekazując życie, uczestniczą w stwórczej mocy Boga oraz w zbawczym planie Boga. Dziecko jest bowiem darem Bożym⁴.

---

² Por. Jan Paweł II, *Christifideles laici*, nr 14.23.51; *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 1291 (dalej: KKK).

³ Por. Jan Paweł II, *Christifideles laici*, nr 14; Komisja Episkopatu ds. Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja środowiska przez rodzinę. Program duszpasterski na rok 1980/1981*, nr I.1; II.1.b, „L'Osservatore Romano” 1980/7, s. 22.

⁴ Por. *Wskazania dla spowiedników w zakresie spowiedzi małżonków zalecone przez Episkopat Polski w dniu 26 I 1971 r.*, nr 1, [w:] *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966–1998*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999; KKK, nr 372. 2207; Jan Paweł II, *W 20 rocznicę ogłoszenia „Humanae vitae” do przedstawicieli Konferencji Episkopatów: Aby duszpasterstwo rodzin było skuteczne i owocne*, 7 XI, nr 6, „L'Osservatore Romano” 10–11/1988, s. 3; Jan Paweł II, *Homilia dla rodzin na Praça da Revolução: Bądźcie rodziną według planu Boga*, Lubango 5 VI 1992, nr 4, „L'Osservatore Romano” 8–9/1992, s. 28–29; Jan Paweł II, *Modlitwa niedzielna z Papieżem: Misja chrześcijańskiej rodziny*, 6 II, nr 2, „L'Osservatore Ro-

Skoro tak, to w naturalnej kolejności powinno to pociągnąć za sobą takie wychowanie, które pozostaje w zgodzie z wolą Bożą⁵. Ponadto w trakcie podjęcia i realizacji wychowania można zauważyć powiązanie jego z postawą afirmującą życie. Dzieje się to, gdy rodzice czy to przez swój przykład życia, czy to przez treści przekazywane podczas wychowania, tak kształtują swoje potomstwo, aby w przyszłości nigdy nie opowiedziało się ono przeciwko życiu⁶. Jeszcze wyraźniej widać związek między rodzeniem a wychowaniem, gdy to ostatnie opisane jest słowami – rodzenia w sensie duchowym⁷.

Tych obowiązków-praw, a w szczególności prawa i obowiązku poczęcia i zrodzenia, nie można zinterpretować jako obowiązków-praw paraliżujących wolę małżonków. Wręcz przeciwnie, są one, używając terminu z genetyki, jakby genomem⁸, inaczej mówiąc stanowią o powołaniu małżeńskim⁹. Są więc obowiązkami i prawami stanowiącymi o tożsamości i oryginalności instytucji małżeństwa i rodziny.

Zadośćuczynienie przez rodzinę tym nakazom Bożym powoduje, że nie stoi wobec niej w opozycji określenie jej jako sanktuarium życia¹⁰,

---

Modlitwa niedzielna z Papieżem: Misja chrześcijańskiej rodziny, 6 II, nr 2, „L'Osservatore Romano” 4/1994, s. 38; Jan Paweł II, *Homilie papieskie, Msza św. i zawarcie sakramentu małżeństwa: Jesteście dla siebie darem*, 12 VI 1994, nr 2, „L'Osservatore Romano” 8/1994, s. 30; Deklaracja Kongresu Teologiczno-Duszpasterskiego w Rio de Janeiro, *Rodzina – dar i zadanie, nadzieja ludzkości*, nr III.3, „L'Osservatore Romano” 1/1998, s. 52; Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Rodziny: W obronie rodziny i jej praw*, 4 VI 1999, nr 4, „L'Osservatore Romano” 11/1999, s. 10.

⁵ Por. KKK, nr 2205.

⁶ Por. Jan Paweł II, *Homilia dla rodzin na Praça da Revolução...*, dz. cyt., nr 4, s. 28–29.

⁷ Por. Jan Paweł II, *Homilia: Ewangelia rodziny*, 9 X 1994, nr 1, „L'Osservatore Romano” 12/1994, s. 26.

⁸ Por. Wystąpienie bp. E. Sgrecci na Konferencji ONZ, *Stolica Apostolska a Międzynarodowy Rok Rodziny*, 26 IV 1993, „L'Osservatore Romano” 8–9/1993, s. 32.

⁹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego: Czym jesteś, rodzinno chrześcijańska?*, 8 X 1994, nr 2, „L'Osservatore Romano” 12/1994, s. 24; Jan Paweł II, *Audiencja generalna w Auli Pawła VI: Święto rodziny i życia*, 21 XII 1995, nr 3, „L'Osservatore Romano” 2/1995, s. 13.

¹⁰ Por. Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus*, W setną rocznicę encykliki *Rerum novarum*, Rzym 1 V 1991, nr 39, „L'Osservatore Romano” 4/1991, s. 21; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, Wrocław 1998, nr 11; Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 6, 59, 88, 92, 94 (dalej: EV); *Papieska Rada ds. Rodziny, Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, 13 V 1996 Watykan, nr 9, [w:] *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. II, Kraków 1999, nr 49; *Papieska Rada ds. Rodziny, Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Watykan 1997, nr 2.1, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II.

świątynia życia¹¹, kolebka życia¹² i ośrodek kultury życia¹³. Te ujęcia niosą ze sobą głębokie Boże przesłanie dla rodziny, a mianowicie takie, że w rodzinie powinien być historyczny początek każdego człowieka, oraz że rodzina powinna być niejako miejscem kultu życia, a więc miejscem jego ochrony¹⁴. Przekaz tych dwóch istotnych prawd może dokonywać się w trakcie wychowania, szczególnie w zakresie misji nauczycielskiej.

Przymioty przypisane wychowaniu potwierdzają inne prawdy i zasady, które winny być uznane przez wszystkich. Mianowicie obowiązek i prawo wychowania zostały określone jako niezbywalne, święte, pierwszorzędne, niepodważalne i nienaruszalne¹⁵. Przymiot wychowania w postaci niezbywalności ukierunkowuje rodziców na traktowanie wychowania jako powinności, której oni nie powinni pozbywać się, a to ze względu na źródło tego obowiązku w prawie Bożym naturalnym, a szczegółowo z uwagi na zrodzenie przez nich potomstwa¹⁶. Podobne wnioski można wysunąć przy określeniu zadania wychowawczego jako świętego czy pierwszorzędnego. Dodatkowo przymioty te sugerują rodzicom o nie przedkładaniu innych zadań nad samodzielnym wychowaniem swojego potomstwa. Natomiast przymiot niepodważalności i nienaruszalności bardziej zaadresowany jest do społeczeństwa, obligując je do traktowania wychowania jako prawa rodziców; prawa, którego społeczeństwo nie może podważyć ani naruszyć w jego treści¹⁷. Inaczej mówiąc, rodzice posiadają prawo do podjęcia tego prawa-obo-

---

¹¹ Por. Jan Paweł II, Audiencja generalna w Auli Pawła VI, Święto rodziny..., dz. cyt., nr 3, „L'Osservatore Romano” 2/1995, s. 13.

¹² Por. Jan Paweł II, Rozważanie przed modlitwą *Aniół Pański*: Maryja wspomaga rodziny macierzyńską opieką, 15 X, „L'Osservatore Romano” 1/2001, s. 16; Jan Paweł II, Przemówienia Ojca Świętego do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Rodziny, Rodzina chrześcijańska..., dz. cyt., n. 1, „L'Osservatore Romano” 1/2003, s. 32.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Centesimus annus*, nr 39.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, 31 XII 1929, Kielce 1947, nr I, s. 35; Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, nr 36, 40 (dalej: FC); *Karta Praw Rodziny*, Warszawa 1997, art. 5; KKK nr 2221; Jan Paweł II, *Zaufanie w rodzinie*, Wrocław 21 VI 1983, [w:] *Jan Paweł II naucza: Ku małżeństwu i rodzinie*, Kraków-Ząbki 1997, s. 237; Jan Paweł II, Msza św. na stadionie sportowym Akademii Wychowania Fizycznego im. Manuela Fajardo, Otwórzcie szkoły..., dz. cyt., nr 6, „L'Osservatore Romano” 3/1998, s. 15.

¹⁶ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, n. I, s. 38; FC, nr 36; *Karta Praw Rodziny*, art. 5; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, nr 16.

¹⁷ Por. FC, nr 36; *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*, nr 61, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.

wiązku, do jego wykonania oraz ochrony, zaś społeczeństwo ma obowiązek to rodzicielskie prawo uznać i umożliwić jego realizację.

Z kolei określenia rodziców jako pierwszych, najważniejszych, podstawowych i niezastąpionych wychowawców potwierdzają wcześniejsze zasady¹⁸. Bycie bowiem pierwszym wychowawcą pociąga za sobą ujęcie wychowania jako obowiązku, którego rodzice nie mogą pozbyć się. Pozbawienie się samemu tego obowiązku, w sposób nieuzasadniony, skutkuje stratami po stronie dziecka, które są trudne do naprawienia. Rodzice jako pierwsi powinni ten obowiązek podjąć i wypełnić, gdyż niejako w naturze rodzicielstwa leży troska o dobro dla swojego potomstwa, a tej trosce winno zadośćuczynić się właśnie od pierwszych chwil życia. Z kolei określenie rodziców jako najważniejszych, podstawowych i niezastąpionych wychowawców przywołuje społeczeństwu ujęcie wychowania jako rodzicielskiego prawa. Rodzice bowiem przez niepowtarzalną atmosferę w stworzonym przez siebie domu, mogą nie tylko systematycznie wychowywać, ale ponadto mogą wychowywać skuteczniej, a to przez klimat miłości i różnorodne wychowawcze oddziaływanie na potomstwo. Zresztą to samo tłumaczy wcześniejsze ich określenie jako pierwszych wychowawców.

Z powyższych rozważań można wnioskować, z jednej strony, że rodzina jest uprzywilejowanym miejscem dla wychowania¹⁹, a z drugiej strony, że wychowanie jest poważnym obowiązkiem²⁰. Właśnie przez to, że rodzina tworzy uprzywilejowane miejsce, oboje rodzice winni tym bardziej poświęcić wychowaniu potomstwa swój czas i swoje wysiłki, wiedząc, że to oni jako pierwsi ponoszą największą odpowiedzialność za ten proces²¹.

---

¹⁸ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, nr I, s. 27; FC nr 36, 40; *Karta Praw Rodziny*, art. 5; art. 5e; ChL, nr 34; KKK, nr 1653, 2229; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, nr 16; Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie*, 8 XII 1995 Watykan, nr 5, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998, nr 259; *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*, nr 51, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.; *Szkola i uniwersytet w życiu Kościoła*, nr 4, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.; nr 51; *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*, nr 16, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *Orędzie na Wielki Post 1984*, nr 2, „L'Osservatore Romano” 3/1994, s. 36.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Msza św. na stadionie sportowym Akademii Wychowania Fizycznego im. Manuela Fajardo, Otwórzcie szkoły...*, dz. cyt., n. 6, „L'Osservatore Romano” 3/1998, s. 15

²¹ Por. Jan Paweł II, *Życie małżeńskie i rodzinne dzisiaj. Spotkanie z młodymi małżeństwami i ich dziećmi*, nr 9, „L'Osservatore Romano” 11-12/1996, s. 27; Jan Paweł II, *Zadania szkoły*

Chociaż z naturalnych względów rola wychowawcza w pierwszej kolejności zostaje przypisana matce, to nie można tego obowiązku prawa wyłącznie odnosić do niej, ale do obojga małżonków. Tylko w tak pojętej wychowującej rodzinie, potomstwo może liczyć na pełne wychowanie²². Celem jego jest uformowanie człowieka na wszystkich płaszczyznach, na których on może się rozwijać.

Można stwierdzić, że troska o potomstwo powinna trwać do momentu jego usamodzielnienia się²³, rozumianego jako umiejętność zaopiecznia się o swój własny byt w zgodzie z chrześcijańskimi zasadami.

Mówiąc o tym, czemu wychowanie ma służyć, nie sposób pominąć jego podstawowego celu, a zarazem rodzaju wychowania, jakim jest troska o osobę ludzką w jej wymiarze fizycznym. W tym rodzaju wychowania chodzi przede wszystkim o otwarcie się na początek życia oraz o dalszą opiekę nad poczętym²⁴. Nazywając ten rodzaj wychowania - elementarnym, chodzi o wyeksponowanie jego wyprzedzenia czasowego w porównaniu do innych celów wychowawczych.

Wychowując fizycznie równolegle wychowuje się społecznie. Natalistyczna postawa stanowi bowiem postawę pro społeczną, a więc postawę, przez którą wsłuchuje się w potrzeby społeczeństwa i odpowiada się na nie²⁵. Główną potrzebą społeczeństwa jest to, aby było ono społeczeństwem rozwijającym się. Stąd słuszne jest opisanie rodziny jako: pierwszej, pierwotnej, podstawowej, najważniejszej i najmniejszej komórki społecznej; podstawowej wspólnoty społecznej; najważniejszej szkoły stosunków międzyludzkich, szkoły społecznej dojrzałości, pierwszej szkoły życia społecznego, pierwszej i podstawowej szkoły uspołeczniania, szkoły socjalizacji, pierwszej szkoły cnót społecznych; i pierw-

---

katolickiej dzisiaj. Przemówienie do uczestników Międzynarodowego Kongresu Katolickich Szkół Europy, nr 3, „L'Osservatore Romano” 6/2001, s. 35.

²² Por. A. Casaroli, *Duszpasterstwo rodzin na emigracji, Dzień emigranta*, 8 XI 1980, nr 1, „L'Osservatore Romano” 1981/4, s. 24.

²³ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, nr I, s. 35.

²⁴ Por. wystąpienie bp. E. Sgrecci na konferencji ONZ, *Stolica Apostolska a Międzynarodowy Rok Rodziny. Ciągłość i zmiana*, „L'Osservatore Romano” 8-9/1993, s. 32; Jan Paweł II, *Święto rodziny...*, dz. cyt., nr 3, s. 13; *Deklaracja Kongresu Teologiczno-Duszpasterskiego w Rio de Janeiro...*, dz. cyt., nr III.3, s. 52; Jan Paweł II, *Przesłanie do członków Papieskiej Akademii Pro vita. W obronie życia i zdrowia każdej osoby ludzkiej*, Watykan 19 II 2005, nr 6, „L'Osservatore Romano” 6/2005, s. 35.

²⁵ Por. Jan Paweł II, *Modlitwa niedzielna z Papieżem. Ochroniać rodzinę*, nr 2, „L'Osservatore Romano” 11/1994, s. 42.

szego miejsca dla zaangażowania społecznego²⁶. Te określenia wskazują na rodzinę jako na początek społeczeństwa, tworzywo budujące je oraz jako na miejsce, przez które zostaje się włączonym w społeczność, i któremu powinno zawdzięczać się należyte w niej funkcjonowanie²⁷. Sposobem wychowania społecznego potomstwa może być także zaangażowanie rodziców w politykę rodzinną²⁸. Przez to zaangażowanie potomstwo nauczy się bycia czynnym członkiem społeczeństwa. Jest to fundament pod jego późniejsze zaangażowanie społeczno-polityczne. Ponadto przez prowadzenie życia społeczno-politycznego rodzice uczynią możliwym bądź ułatwią realizację swych obowiązków i praw.

Troska o dobro społeczeństwa realizuje się też, gdy rodzice podejmują wychowanie umysłowe (poznawcze). Mówiąc bowiem o wychowaniu na płaszczyźnie umysłowej, ma się na myśli należyte zatroszczenie się przez rodziców o wykształcenie potomstwa²⁹. Nie trzeba głębiej analizować, jak wartościowe jest kształcenie obywateli, gdyż dzięki temu mogą oni następnie wykorzystać swoje umiejętności na pożytek swojej ojczyzny, a nawet i całej ludzkiej społeczności.

W ścisłym związku z wychowaniem społecznym jak i poznawczym pozostaje wychowanie, które ma na celu uformowanie potomstwa pod względem kulturalnym. Poznanie bowiem własnej kultury, korzystanie z niej i przekazywanie, spaja naród i społeczeństwo.

Cele wychowawcze z zakresu wychowania fizycznego, społecznego i umysłowego objęte są wychowaniem religijno-moralnym. I tak nie da się ukryć powiązania jakie istnieje pomiędzy wychowaniem na polu fizycznym a wychowaniem religijno-moralnym. Realizowanie bowiem zamierzeń wychowania fizycznego pozostaje w zgodzie z zasadami religijno-moralnymi. Dalej, analizując można zauważyć, że rodzice, wychowując w sferze fizycznej czy to potomstwo oczekujące przyjścia na świat, czy to potomstwo dopiero co urodzone, jednocześnie mogą wy-

---

²⁶ Por. Paweł VI, *Humanae vitae*, nr 23 (dalej: HV); Jan Paweł II, *Motu proprio Familia a Deo instituta*, nr 1, „L'Osservatore Romano” 1981/5, s. 6; FC, nr 37, 42; Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*, nr 33; ChL, nr 40; KKK, nr 2207; Jan Paweł II, *Rodzina źródłem pokoju dla ludzkości. Orędzie na XXVII Światowy Dzień Pokoju*, 1 I 1994, nr 5, dz. cyt.

²⁷ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. Misja rodziny*, 14.V Maastricht, nr 6, „L'Osservatore Romano” 1985, numer nadzwyczajny I, s. 16.

²⁸ Por. EV nr 93; *Deklaracja Kongresu Teologiczno-Duszpasterskiego w Rio de Janeiro...*, dz. cyt., nr III.10, s. 52; Jan Paweł II, *Orędzie na XXXVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 2004 r.*, dz. cyt., nr 4-5.

²⁹ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na torze wyścigowym Belmont, Przyszłość świata i Kościoła idzie poprzez rodzinę*, nr 12, „L'Osservatore Romano” 4/1987, s. 29.

chowować religijno-moralnie jego istniejące rodzeństwo przez ukazanie religijnego fundamentu i kontekstu wychowania fizycznego. A zatem uzasadnione staje się nadanie rodzinie rangi pierwszej szkoły życia, gdyż w niej można poznać wartość i wielkość życia ludzkiego, a to przez otwartość na jego przyjęcie i troskę o jego dalszy rozwój³⁰. Może to również stanowić dalsze przygotowanie do małżeństwa swojego potomstwa.

Także podczas kształtowania potomstwa pod względem społecznym jest miejsce na wszczęcie zasad religijno-moralnych. Dzieje się to z uwagi na brak przeciwstawienia tych zasad zasadom społecznym czy dobru społecznemu. W treści zasad religijno-moralnych przejawia się bowiem troska o społeczeństwo. Ponadto o związku pomiędzy tymi dwoma rodzajami wychowania świadczy fakt, że od zachowania norm religijno-moralnych w rodzinie, a więc od jej zdrowia moralnego, zależy zdrowie i przyszłość społeczeństwa³¹. Jeszcze w jednym miejscu można dostrzec związek pomiędzy wychowaniem społecznym a wychowaniem religijno-moralnym, a mianowicie, gdy mówiąc o rodzinie ma się na myśli rodzinę opartą na małżeństwie³². Rodzina oparta na małżeństwie lepiej i pełniej może zadośćuczynić nie tylko swoim potrzebom, ale i potrzebom społeczeństwa.

Również wychowanie w kontekście poznawczym obejmuje treści składające się na wychowanie w pozostałych wymiarach, w tym treści wychowania w wymiarze religijno-moralnym. Gdy rodzice przyjmą tę ostatnią zasadę, wówczas łatwiej im będzie uniknąć niebezpieczeństwa w postaci pominięcia prawdy, że rzeczywistość nas otaczająca nie ogranicza się tylko do świata dostrzegalnego zmysłami czy do świata mogącego zostać zweryfikowanym na drodze doświadczenia, jak i prościej im będzie pamiętać o naturalnym ukierunkowaniu człowieka na Boga³³.

Z racji, że wyznawana wiara powinna kształtować postępowanie ludzkie, a osoba powinna czerpać z niej dla swojego zachowania uza-

---

³⁰ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Liturgii Słowa dla rodzin na Praça da Revolução. Bądźcie rodziną...*, dz. cyt., nr 4.

³¹ Por. FC, nr 42; Jan Paweł II, *Magnum matrimonii sacramentum*, nr 1, „L'Osservatore Romano” 1982/10, s. 15; *Karta Praw Rodziny*, Wstęp E; Komisja Episkopatu do spraw Duszpasterstwa Ogólnego, *Program duszpasterski na rok 1980/1981. Ewangelizacja środowiska przez rodzinę. Rodzina wobec społeczności sąsiedzkich*, nr II.3, „L'Osservatore Romano” 1980/8, s. 23.

³² Por. Jan Paweł II, *Uczyńcie z waszej rodziny Kartę Ewangelii*, nr 5, „L'Osservatore Romano” 3/2003, s. 13.

³³ Por. Jan Paweł II, *Fides et ratio*, nr 24.

sadnienie i siłę, nie rozważamy oddzielnie wychowania religijnego i moralnego, ale traktujemy je łącznie jako wychowanie religijno-moralne. Konkretnym przykładem tego powiązania jest wychowanie w dziedzinie ludzkiej płciowości, wymieniane w nauczaniu Kościoła jako jeden z celów wychowawczych³⁴. Ludzka płciowość bowiem odnosi się do życia moralnego, jednak to czy przyczyni się ona do rozwoju osoby ludzkiej, czy też stanie się karykaturą człowieka, zależy od tego w jakim stopniu poddaje się ją kształtowaniu wiary.

Celem wychowania religijno-moralnego jest przekazanie oraz wyjaśnienie podstawowych treści z zakresu wyznawanej wiary i moralności i to w taki sposób, aby pobudzić do uwierzenia oraz do życia zgodnego z treścią wiary³⁵. Dlatego to właśnie przy wychowaniu religijno-moralnym wyraźnie można zaobserwować relację jaka istnieje między uczeniem a wychowaniem³⁶, albowiem wynikiem uczenia winno być nie tylko przyswojenie przez ucznia określonych treści, ale umiejętne zastosowanie tych treści w życiu czy dostosowanie życia do tych treści. Pozostaje to w zgodzie z innymi ujęciami rodziny, wskazującymi na jej funkcję w trakcie wychowania religijno-moralnego. Chodzi tu o określenie rodziców jako pierwszych nauczycieli, wychowawców w wierze, a rodziny jako szkoły cnót ludzkich i religijnych³⁷. Dodatkowo będąc przy nazwaniu rodziców pierwszymi nauczycielami i wychowawcami w wierze, widać że kontakt dziecka z religią i moralnością powinien być zapoczątkowany w domu rodzinnym. Dla rodziców oznacza to, aby nie zwlekali z tym wychowaniem w czasie czy to przekazując je innym instytucjom, czy uzależniając je od późniejszej decyzji potomstwa. Natomiast, co do drugiego sformułowania – rodzina jako szkoła cnót ludzkich i religijnych można zauważyć że nie powinno być sprzeczności, jak to zostało ukazane przy wychowaniu społecznym, pomiędzy wychowa-

---

³⁴ Por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Pornografia i przemoc w środkach przekazu. Odpowiedź duszpasterska*, Watykan 1989, nr 24, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. I; Papieska Rada ds. Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, nr 24, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II.

³⁵ Por. Kongregacja ds. Spraw Nauki Wiary, *Instrukcja o chrzcie dzieci*, nr 32, „L'Osservatore Romano” 1980/11, s. 21; KKK, nr 425; Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczeniem. Wskazania dla wychowania w rodzinie*, nr 102, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II.

³⁶ Por. Konferencja Plenarna Episkopatu Polski, *List pasterski w sprawie powrotu katechizacji do szkoły polskiej*, nr 3, „L'Osservatore Romano” 6/1990, s. 27.

³⁷ Por. KKK, nr 1666; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 255.

niem mającym na celu ludzkie uformowanie człowieka a wychowaniem zmierzającym do ukształtowania człowieka religijnego. Cnoty religijne bowiem obejmują cnoty ludzkie, a dodatkowo jeszcze wskazują na ich pogłębienie w czasie ich praktykowania, czyli ukazują ich fundament w wierze. W skutek tego ich praktykowanie przebiega w sposób stały oraz staje się bardziej wartościowe. Stąd także określenia rodziny jako szkoły bogatszego człowieczeństwa czy najlepszej szkoły człowieczeństwa³⁸.

O obowiązku wychowania religijno-moralnego przez rodziców można wnioskować także z innych określeń odnośnie rodziny, którymi są: kościół domowy, kościół w domu, sanktuarium domowe kościoła, mały Kościół, najmniejszy domowy kościół, kościół w miniaturze³⁹. Powyższe ujęcie rodziny jako Kościoła wynika ze źródła w woli Bożej i ze wspólnego dla rodziny i Kościoła zadania, jakim jest uczestnictwo w potrójnej misji Chrystusa⁴⁰. W ramach tego udziału istnieje zadanie w postaci przekazu treści religijno-moralnych, co ma miejsce podczas rozważanego aspektu wychowania.

Rodzice nie powinni zapominać o tym, że przekaz treści religijno-moralnych powinien być dostosowany do umysłowości potomstwa, jednakże nie powinien być przesuwany w czasie⁴¹.

Ukazując problem w aspekcie tej funkcji warto nadmienić o misyjnej działalności rodziców, mającej miejsce od momentu troski o powołania misyjne w swojej rodzinie aż po sytuację oddalenia się jednego z członków rodziny od Kościoła⁴².

Można stwierdzić, że obowiązek-prawo rodziców w postaci wychowania jawi się jako tzw. wychowanie ewangelizujące⁴³. Jest to wychowanie, dla którego punktem wyjścia jest Ewangelia, które opiera się na Ewangeliach, i które za cel przyjmuje wcielenie ewangelicznych treści w życie. Ponadto można stwierdzić, że przepowiadanie, tak znamienne dla misji prorockiej, wpisuje się właśnie w ewangelizację⁴⁴. W ten sposób

---

³⁸ Por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie...*, dz. cyt.

³⁹ Por. Jan Paweł II, *Ewangelii nuntiandi*, nr 71; Jan Paweł II, *Motu proprio Familia a Deo instituta...*, dz. cyt., nr 1; FC, nr 38, 48–49, 51–54, 59, 61, 65; Jan Paweł II, *Mulieris dignitatem*, nr 27; ChL, nr 62; Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, nr 79; KKK, nr 1656–1666, 2685; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, nr 3, 13, 15–16, 19.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *Motu proprio Familia a Deo...*, nr 1; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 255.

⁴¹ Por. KKK, nr 2225–2226.

⁴² Por. FC, nr 54.

⁴³ Por. Jan Paweł II, *Homilia, Istnieje głęboki związek...*, dz. cyt., nr 5.

⁴⁴ Por. EV, nr 78.

rodzina staje się pierwszym miejscem ewangelizacji, pierwszą wspólnotą ewangelizującą⁴⁵, a rodzice są pierwszymi ewangelizatorami. Z tego też wynika, że pierwszym środowiskiem, w którym dziecko powinno mieć kontakt z Ewangelią, Pismem świętym jest rodzina.

Jak widać podczas realizacji obowiązku wychowania chrześcijańscy rodzice uczestniczą w misji nauczycielskiej z dodatkowego tytułu. Z kolei potomstwo, będąc ochrzczonym, ma prawo do wychowywania religijno-moralnego, przez które wprowadzane jest do głębszego udziału w urzędzie prorockim czy już na swój sposób dzięki temu wychowaniu głębiej w nim uczestniczy⁴⁶, co stanowi zresztą też o jego obowiązku. W ten sposób rodzice stają się pierwotną, podstawową, najmniejszą, żywą komórką Kościoła, albowiem przez swój czynny udział w nauczycielskim posłannictwie Chrystusowym przyczyniają się do tego, że Kościół dalej się rozwija⁴⁷.

Środki i metody służące wychowaniu potomstwa

Skoro obowiązki i prawa rodziców są tak różnorodne, a nie zawsze rodzice są w stanie w pełni im sprostać⁴⁸, to jest czymś oczywistym, że mają oni prawo i obowiązek korzystania ze środków, które podczas wychowywania są nie tylko pomocne, ale i niezbędne. Korzystanie z tych środków powinno odbywać się zgodnie z zasadą pomocniczości (subsydiarności). Zgodnie z literą tej zasady, pomoc, jaka oferowana jest przez te środki, nie stanowi zastąpienia rodziców w ich obowiązkach-prawach, ale jest wyjściem naprzeciw nim. Taka interpretacja zasady oznacza dla rodziców, że mimo skorzystania przez nich z pomocy ze strony środków, pozostają oni nadal głównymi podmiotami obowiązków i praw wobec swojego potomstwa, oraz że w dalszym ciągu ponoszą oni największą odpowiedzialność za ich realizację. Ponadto rodzice winni pamiętać, że z ich strony nie może nastąpić rezygnacja i wycofanie

---

⁴⁵ Por. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wskazania na temat formacji seminarzystów odnośnie problemów związanych z małżeństwem i rodziną*, nr 35.5, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II.

⁴⁶ Por. Jan Paweł II, *Msza św. dla rodzin. W rodzinie kształtuje się powołanie...*, dz. cyt., nr 6.

⁴⁷ Por. Jan Paweł II, *Te Deum w kościele Il Gesù, Rodziny naszego miasta...*, dz. cyt., nr 4, „L'Osservatore Romano” 12 bis/1989, s. 25; Jan Paweł II, *Orędzie na Wielki Post 1994 r...*, dz. cyt., nr 5.

⁴⁸ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, nr I, s. 27; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, nr 16–17.

z zaangażowania w procesy uczenia i wychowania w szkole, ale wręcz przeciwnie, powinni oni współpracować z nauczycielami i aktywnie zaangażować się w te procesy⁴⁹ czy poprzez obserwację tego czy przebiegają one według ustalonego planu, czy poprzez jego doskonalenie. Natomiast dla środków rozumienie tej zasady oznacza, że osoby działające przez nie mają współpracować z rodzicami pod ich kierunkiem w pełnieniu przez nich ich życiowej roli. Współpracować, to znaczy pomagać i uzupełniać to, co tego wymaga i gdy jest to konieczne. Inaczej mówiąc, osoby reprezentujące środki działają w imieniu rodziców, w oparciu o ich zgodę i zlecenie⁵⁰. Wyprzedzając dalsze rozważania warto dodać, że tę zasadę bardzo dobrze oddaje określenie rodziny jako najbardziej podstawowej ze szkół⁵¹. To określenie ukazuje bowiem, że rodzina wyprzedza nie tylko w sposób czasowy inne szkoły, ale że jawi się ona jako szkoła, która jako pierwsza przyczynia się do zakorzenienia odpowiednich treści, mających być dalej rozwijanych.

Podstawowym z pomocniczych środków-instytucji jest szkoła, a w szczególności szkoła katolicka. Względem rodziców istnieje powinność uznania przysługującego im prawa w postaci wolnego wyboru szkoły dla swoich dzieci⁵². Skoro rodzice są pierwszymi, podstawowymi i najważniejszymi wychowawcami, a więc to od nich w dużej mierze zależy kierunek, według którego przebiega wychowanie, to jest czymś zrozumiałym, że posiadają oni prawo do wyboru takiej szkoły, która będzie z nimi współpracowała, i która będzie kontynuowała proces wychowawczy według zamierzonej i wyznaczonej przez nich linii, a ściślej według ich sumienia i światopoglądu⁵³. Wynika to też z prawa rodziców do takiej formacji sumienia swojego dziecka, która to formacja nie prze-

---

⁴⁹ Por. Kongregacja Nauczania Katolickiego, *Szkoła katolicka*, nr IV.61, VI.73, [w:] *Posoborowe prawodawstwo kościelne (dokumenty prawnoliturgiczne)*, t. XI, z. 1, Warszawa 1980, nr 20681, 20692; Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wytuczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości, Zasadnicze cechy wychowania seksualnego*, nr 51, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. I.

⁵⁰ Por. Pius XI, *Divini illius Magistri*, nr III, s. 57; FC, nr 45; Jan Paweł II, *List do Rodzin*, nr 16–17; *Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego*, nr 13, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.; *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*, nr 16, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.

⁵¹ Por. Jan Paweł II, *Istnieje głęboki związek...*, dz. cyt., nr 5.

⁵² Por. List Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego, *Szkoła katolicka*, nr 33; *Karta Praw Rodziny*, art. 5b; KKK, nr 2229.

⁵³ Por. *Karta Praw Rodziny*, art. 5c; KKK, nr 2229; *Szkoła i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*, nr 5, [w:] *II Polski Synod Plenarny...*, dz. cyt.

ciwstawia się ich własnym zasadom⁵⁴. W tym momencie dostrzec można ogromną odpowiedzialność jaka ciąży na rodzicach, albowiem w wyborze szkoły nie chodzi tylko o prosty fakt podjęcia decyzji, do której szkoły dziecko będzie uczęszczało, ale tak naprawdę chodzi o podjęcie decyzji odnośnie charakteru szkoły, która będzie współkształtowała z nimi potomstwo.

Została uczyniona wzmianka na temat szkoły katolickiej. Jest rzeczą naturalną, że katoliccy rodzice powinni wybrać szkołę o takim charakterze, na ile jest to dla nich możliwe⁵⁵. Nie zawahano się przypisać takiej szkole roli uprzywilejowanego środka⁵⁶. Tylko taki typ szkoły bowiem zapewnia integralne wychowanie, a więc wychowanie, w trakcie którego dąży się do zaspokojenia wszystkich jego celów oraz wychowanie, w którym ma się na celu zarazem formację ludzką i religijno-moralną⁵⁷.

W szkole katolickiej zapewnienie uczniom katechezy nie przedstawia problemu. Inaczej sytuacja może wyglądać jeżeli szkoła nie ma profilu katolickiego. Wówczas obowiązkiem rodziców jest wykazanie dostatecznego zainteresowania i zatroszczenia się, aby ich potomstwo obok domowej katechizacją zostało objęte także tą dodatkową⁵⁸. Na domową katechizację, czyli na katechezę prowadzoną w domu (katechezę rodzinną) wskazuje traktowanie rodziny jako pierwszego ośrodka katechezy, miejsca katechezy, a rodziców jako pierwszych nauczycieli wiary i cnót chrześcijańskich. Z tego wynika, że obowiązkiem rodziców jest położenie fundamentu pod wiarę, moralność oraz podnoszenie jego i to nie tylko w czasie poprzedzającym wejście dziecka w środowisko szkolne, ale także po tym fakcie⁵⁹. Waga katechizacji bierze się stąd, że jest ona ważnym momentem wychowania religijno-moralnego, albowiem jej celem jest, tak systematyczny przekaz treści wyznawanej wiary, jak i pobudzenie do prowadzenia życia według niej, w końcu prowadzenie

---

⁵⁴ Por. List pasterski biskupów polskich, *O chrześcijańskim przygotowaniu do życia w rodzinie*, nr 3, „L'Osservatore Romano” 11–12/1987, s. 12.

⁵⁵ Por. Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 69; Jan Paweł II, *List na Światowy Dzień Modlitw o Powołania Kapłańskie i Zakonne...*, dz. cyt., nr 6.

⁵⁶ Por. Kongregacja Nauczania Katolickiego, *Szkola katolicka...*, dz. cyt., nr II.16.

⁵⁷ Tamże; Jan Paweł II, *List na Światowy Dzień Modlitw o Powołania Kapłańskie i Zakonne...*, dz. cyt., nr 1.

⁵⁸ Por. *Słowo pasterskie Biskupów polskich w związku z powrotem katechezy do szkół*, „L'Osservatore Romano” 9/1990, s. 16.

⁵⁹ Por. Kongregacja Nauczania Katolickiego, *Szkola katolicka...*, dz. cyt., nr IV.51; Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 68; Kongregacja do Spraw Nauki Wiary, *Instrukcja o chrzcie...*, dz. cyt., nr 32.

do jej dojrzałości⁶⁰. Istotnym jest jeszcze inny cel stojący przed katechezą. Jest nim przygotowanie, wprowadzenie oraz towarzyszenie życiu liturgicznemu oraz modlitwie. Dzięki podbudowie intelektualnej, życie to czy praktyki religijne nie nabierają charakteru magicznego, a z drugiej strony, katecheza dzięki tym praktykom nie jest tylko teorią nie mającą związku z życiem⁶¹. Ważne jest, aby katechezą objąć też przygotowanie do kontaktów z innymi wyznaniem, ciągle jednak troszcząc się o zachowanie swojej własnej tożsamości religijnej⁶².

W dobie obecnej pomocą dla rodziców, podczas wywiązywania się przez nich z obowiązków-praw w stosunku do potomstwa, są także środki społecznego przekazu (masmedia). Mogą one stanowić odpowiedź na to, co składa się na rodzicielskie obowiązki-prawa, które realizowane są w domu czy szkole⁶³. I tym razem rodzice nie mogą pozostać bierni względem tego, co oferują te środki, a to w tym celu, aby nie ulegało zniszczeniu to, co wypracowali w trakcie wychowania. Postawa jaką więc powinni przyjąć może być wielorakiego rodzaju: począwszy od wyboru właściwych treści, przez omawianie i wspólne dyskutowanie nad nimi z potomstwem, aż po wpływanie na treść tego, co te środki oferują⁶⁴. Rodzice winni jednak mieć świadomość tego, że otrzymanie pomocy od środków społecznego przekazu jest możliwe tylko na skutek właściwego korzystania z nich. Chodzi tu także o wykorzystanie środków o charakterze katolickim⁶⁵.

W czasie wypełniania obowiązków i praw można zastosować różne metody. Do najpopularniejszych zalicza się przekaz słowny. Jednak największa skuteczność kryje się w przykładzie własnego życia. Świa-

---

⁶⁰ Por. Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 18, 25, 29, 37; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 41, 66–67, 80, 85.

⁶¹ Por. EN, nr 47; Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 23, 37; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 51, 85.

⁶² Por. Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 32; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 197.

⁶³ Por. Słowo pasterskie Biskupów Polskich na Niedzielę Środków Społecznego Przekazu, 20.IX.1992 r., Jasna Góra 25.VIII.1992, n. 1-2; n. 4-5, w: *L'osservatore Romano* 11/1992, s. 59; Jan Paweł II, Orędzie na XXXVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 2004 r., *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo*, Watykan 24.I.2004, n. 2, w: *L'osservatore Romano* 4/2004, s. 12.

⁶⁴ Por. FC, nr 76; Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie*, nr 45, [w:] *Posoborowe dokumenty...*, dz. cyt., t. II.

⁶⁵ Por. *Słowo pasterskie Biskupów Polskich na Niedzielę Środków Społecznego Przekazu...*, dz. cyt., nr 4, „L'Osservatore Romano” 11/1992, s. 59.

dectwo życia niesie wraz z sobą wielki potencjał wychowawczego oddziaływania, albowiem dzięki niemu nie tylko można przekazać treści do rozważenia czy je utrwalić, ale przede wszystkim stanowi on żywe poparcie tego, co jest przedmiotem nauczania-wychowania. Dzięki poparciu przekazanych treści przykładem życia, potomstwo dostrzeże prawdziwość, autentyczność przekazywanych słów jak i ich uniwersalność. Zauważy bowiem, że słowa nie są kierowane wyłącznie do niego, ale że dotyczą osoby w każdym wieku, a także dotyczą osoby przekazującej, to z kolei ułatwi i wzmocni ich recepcję oraz przyniesie owoce wychowawcze⁶⁶. Przykład własnego życia jest metodą szczególnie cenną w środowisku rodzinnym. O wartości tej metody świadczy także nazywanie rodziców pierwszymi i najważniejszymi świadkami wiary⁶⁷. Określenie to wskazuje nie tylko na konieczność poparcia wiary odpowiednim stylem życia, ale na to, że rodzice powinni uznać tę metodę za priorytetową. Są oni bowiem pierwszym środowiskiem wychowawczym, a w dodatku tworzą oni takie środowisko, w którym mogą nie tylko dawać codzienne świadectwo wierze, ale w którym, z racji pierwszeństwa czy relacji rodzinnych, przypisze się temu świadectwu wysoką rangę. Również dzięki przykładowi życia, rodzice głębiej uczestniczą w funkcji prorockiej przez co najmniej dwa powody. A mianowicie przez to, że treść wyznawanej wiary przekładają na praktykę i potwierdzają w praktyce, oraz przez to że przygotowują swoje potomstwo do podobnego, głębokiego udziału w tej funkcji. Wreszcie przykład własnego życia jest metodą, która cieszy się powszechnością. Przymiot ten zobowiązuje zatem również nauczycieli do wprzęgnięcia przez nich tej metody w swoją pracę nauczycielsko-wychowawczą⁶⁸.

Zakończenie

Przez sakrament chrztu świętego osoba zaczyna partycypować w potrójnym posłannictwie Chrystusa. Udział w funkcji Chrystusa jako Nauczyciela pociąga za sobą pewne obowiązki oraz prawa. Polegają one

---

⁶⁶ Por. EN, nr 21; ChL, nr 34; EV, nr 92; KKK, nr 2223, 41.

⁶⁷ Por. Jan Paweł II, *Spotkanie z Konferencją Episkopatu Austrii. Kształt nowej ewangelizacji*, nr 5, „L'Osservatore Romano” 7/1988, s. 25.

⁶⁸ Por. Kongregacja Nauczania Katolickiego, *Szkoła katolicka...*, dz. cyt., nr IV.43; ChL, nr 62.

na poznawaniu, zachowywaniu i przekazywaniu Jego Orędzia. Ochrzczenie potomstwa sprawia, że nabywa ono prawo do tego⁶⁹, a korelacyjne obowiązki rodziców uzyskują nowy bodziec do ich realizacji. A zatem uczestnictwo rodziców w zadaniu prorockim powinno polegać na trosce o przekaz i wyjaśnienie potomstwu treści Ewangelicznego Orędzia, jak i na trosce o zachowanie jego przez potomstwo. Dokonuje się to podczas wychowania religijno-moralnego. Przy tym rodzice, wychowując religijno-moralnie, sami dodatkowo uczestniczą w posłannictwie Chrystusa. Chociaż wychowanie dokonuje się na wielu płaszczyznach, to wszystkie one są ze sobą związane, jak i też wszystkie pozostają w związku z wychowaniem religijno-moralnym.

Z racji wielowymiarowości wychowania rodzice mają prawo-obowiązek skorzystania z konkretnych środków. Korzystanie jednak z nich nie oznacza przerwania obowiązku wychowania z rodziców na nie. Widać to też wyraźnie na przykładzie jednej z metod wychowawczych, jaką jest świadectwo życia.

---

⁶⁹ Por. ChL, nr 34.

Der Unterricht des Magisteriums der Kirche nach dem vatikanischen zweiten Konzil betreffs die Pflichte und die Rechte der Eltern im Bereich der Lehraufgabe der Kirche

Zusammenfassung

Die Eltern beteiligen sich unter anderen an der Lehraufgabe der Kirche dank der Taufe. Es gibt die Pflichte und die Rechte, die mit dieser Aufgabe zusammengebunden sind. Die erste Pflichte und das erste Recht der Eltern überhaupt ist die Pflichte und das Recht auf die Erziehung der Kinder. Indem wir über die Erziehung sagen, geht es um die körperliche, gesellschaftliche, geistige, kulturelle, moralische und religiöse Erziehung. In diesem Artikel geht es besonders um die moralische und religiöse Erziehung. Vom Standpunkt der Lehraufgabe der Kirche aus geht es darum, damit die Eltern den Glauben und die moralische Gründe den Kindern überweisen und erklären, damit ihre Kinder umso leben können.

Mittel (die katholische Schule, die Katechese, die Verbindungsmittel) und Methoden (das Wort, das sprechende Beispiel) sind dagegen greifbare Hilfe, die der Erziehung dienen.

Es ist auch wichtig, dass Dank der passenden Stellung der Eltern, nicht nur ihre Kinder sondern auch die Eltern an der Lehraufgabe der Kirche teilnehmen.